

TÌM HIỂU Ý NGHĨA DANH XUNG “ĐIÊU TRÌ KIM MẪU” TRONG ĐẠO GIÁO VÀ ĐẠO CAO ĐÀI

Tóm tắt: Bài viết này giải thích thêm ý nghĩa danh xưng “Điều Trì Kim Mẫu” trong Đạo giáo Trung Quốc và đạo Cao Đài ở Việt Nam.

Từ khóa: Điều Trì Kim Mẫu, Kim Mẫu, Đạo giáo, đạo Cao Đài.

1. Các danh xưng của “Điều Trì Kim Mẫu”

“Điều Trì Kim Mẫu Vô Cực Từ Tôn” gồm hai phần: “Điều Trì Kim Mẫu” là danh xưng được ghi chép trong thư tịch Đạo giáo Trung Quốc⁽¹⁾, và “Vô Cực Từ Tôn” là danh xưng xuất hiện trong đạo Cao Đài.

Theo Đạo giáo, “Điều Trì Kim Mẫu” có nhiều danh xưng khác nhau như: Tây Vương Mẫu, Vương Mẫu Nương Nương, Vương Mẫu, Tây Lão, Kim Mẫu Nguyên Quân, Kim Mẫu, Địa Mẫu, v.v...

Theo thư tịch đạo Cao Đài, đặc biệt là *Phật Mẫu Chơn Kinh*, Kim Mẫu có các danh xưng: Phật Mẫu, Mẫu Hậu, Thiên Hậu, v.v... Ngoài ra, cũng trong thư tịch đạo Cao Đài, Kim Mẫu còn có các danh xưng khác như: Vô Cực Từ Tôn, Vô Cực Đại Từ Tôn, (Đại) Từ Tôn (Đáng rất được tôn kính vì đức từ bi của ngài), Vô Cực (vì danh xưng của Đức Chí Tôn/ngôi Dương là Đại La Thiên Đế Thái Cực Thánh Hoàng, nên tương ứng Vô Cực/ngôi Âm được hiểu là không gian hỗn độn có trước Thái Cực).

Theo *Kinh Đại Thừa Chơn Giáo* của đạo Cao Đài: “Trước khi chưa định ngôi Thái Cực thì trong khoảng không gian ấy còn đương mịt mịt mờ mờ với khí hồng mông, vì đó là còn trong thời kì hỗn nguyên vậy. Không gian ấy tức là Vô Cực”⁽²⁾. Và “Trước khi chưa phân định âm dương, cần khôn thế giới thì trong thời kì ấy, khí hồng mông đương hỗn độn mờ mờ, mịt mịt, lặng lẽ vô vi, thanh trực hỗn hiệp, thì kêu là Tiên Thiên Hư Vô Chi Khí. Trong khí hư vô ấy lại phát hiện ra một vòng đại quang minh là Thái Cực, đó kêu rằng Vô Cực sanh Thái Cực (không mà có)”⁽³⁾.

Tuy nhiên, dù căn cứ theo đoạn kinh của đạo Cao Đài trên đây cũng khó nói rõ giữa Thái Cực Thánh Hoàng (Đức Chí Tôn) và Vô Cực Từ Tôn (Đức Mẹ) thì đáng nào có trước, đáng nào có sau. Có lẽ phải tạm bằng lòng với quan điểm “Vô Cực nhi Thái Cực” (Vô Cực

---

*. Nhà nghiên cứu, Thành phố Hồ Chí Minh.

mà cũng là Thái Cực) của Đạo giáo. Đây cũng là cách Đạo giáo trình bày về nguồn cội của Kim Mẫu.

2. Nguồn cội của Kim Mẫu

Thư tịch Đạo giáo cung cấp nhiều thông tin về nguồn cội của Kim Mẫu. Sau đây chỉ là phần giản lược: Kim Mẫu sinh ra từ khí Đông Hoa; còn Đông Vương Công sinh ra từ khí Tây Hoa. Hai vị cùng chưởng quản hai khí âm dương, dưỡng nuôi vạn vật.

Lưu ý, khí Đông Hoa sinh ra Tây Vương Mẫu (Kim Mẫu); khí Tây Hoa sinh ra Đông Vương Công. Sự “giao hoán” Đông - Tây như vậy phải chăng hàm nghĩa trong âm có dương, trong dương có âm? Nói cách khác, phải chăng không thể có cô âm hay cô dương?

Vì chưởng quản khí âm và dưỡng nuôi vạn vật, nên ngài được gọi là Mẫu (Mẹ). Vì là Vương Mẫu, nên trong đạo Cao Đài, ngài tự xưng là Mẫu Nghi.

Thí dụ:

“Thương con Mẹ dạy bấy nhiêu lời,
Ghi dạ thừa hành các trẻ ôi!
Bố điển ban ơn cho tất cả,
Mẫu Nghi từ giã lại Cung Trời”⁽⁴⁾.

Hoặc:

“Thuyền từ lướt khỏi trần miền,
Trở về quê cũ mà tìm Mẫu Nghi”⁽⁵⁾.

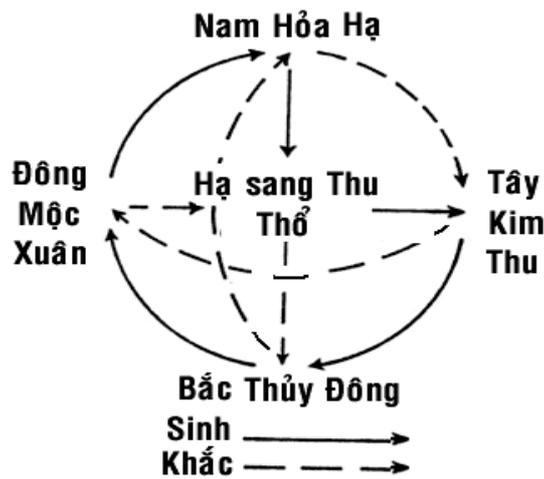
Theo *Phật Mẫu Chơn Kinh*, Kim Mẫu (Phật Mẫu) làm chủ âm quang và luôn vâng theo mệnh lệnh của Trời: “Chủ âm quang thường tòng Thiên mạng”. Kim Mẫu lấy âm dương hòa hợp nhau biến hóa để sinh ra vạn vật, chúng sinh trong càn khôn vũ trụ. Mỗi chúng sinh tiến hóa từ thấp đến cao trong tám nấc thang đẳng cấp tương ứng với Bát Hồn:

“Hiệp âm dương hữu hiệp biến sanh,
Càn khôn sản xuất hữu hình,
Bát hồn vận chuyển hóa thành chúng sanh”⁽⁶⁾.

Kim Mẫu dùng sinh quang, nuôi dưỡng các con, tức là chúng sinh do Mẫu tạo thành: “Sanh quang dưỡng dục quần nhi”.

3. Vì sao Kim Mẫu cũng là Tây Vương Mẫu?

Theo Ngũ Hành, phương Tây thuộc hành Kim. Có lẽ vì thế nên, Tây Vương Mẫu cũng là Kim Mẫu hay Tây Lão⁽⁷⁾.

4. Kim Mẫu và Diêu Trì

Theo Đạo giáo Trung Quốc, cung điện của Kim Mẫu (Tây Vương Mẫu) nằm trên núi Côn Lôn, bên trái cung của Mẫu là một ao làm bằng loại ngọc tên là Diêu (Dao). Ao này gọi là Diêu Trì, nên cung điện của Mẫu gọi là Diêu Trì Cung. Thí dụ, Đức Mẹ đã dùng từ “Diêu Trì” theo nghĩa “cái ao” trong thánh thi đạo Cao Đài sau đây:

“Dem tình VÔ CỰC rải muôn phương,
 Con hồi TỪ TÔN mãi nhớ thương.
 Soi bóng DIÊU TRÌ tìm bóng trẻ,
 Mẫu Nghi vì trẻ giáng canh trường”⁽⁸⁾.

5. Kim Mẫu và đào tiên

Theo kinh điển Đạo giáo, cạnh Diêu Trì là vườn đào tiên, 3.000 năm mới kết trái một lần⁽⁹⁾. Do vậy, quả đào tiên trở thành biểu tượng trường sinh bất tử. Hội Bàn Đào của Kim Mẫu cũng rất phổ biến trong tín ngưỡng, văn học và thư tịch Đạo giáo. Cho nên, văn học, hội họa, kinh điển liên quan tới Diêu Trì Kim Mẫu hay nhắc tới quả đào tiên và Hội Bàn Đào. Trong thư tịch đạo Cao Đài quen gọi là Hội Yến Bàn Đào.

6. Kim Mẫu và phái nữ

Kim Mẫu được hiểu là Mẹ, chủ về tính âm. Tất cả phụ nữ tu thành tiên (tức là tất cả tiên nữ) trên Trời, dưới Thế, trong ba cõi và khắp mười phương đều dưới quyền của Mẫu. Thế nên, ngài thường được xem là vị thống quản các tiên nữ. Đó là lí do Kim Mẫu, tuy là Mẹ của cả vũ trụ càn khôn, nhưng phái nữ vẫn được xem như một “đối tượng” đặc biệt của Kim Mẫu.

Ngày nay, trong đạo Cao Đài, phái nữ được Mẹ chăm sóc thật ưu ái qua một tập thể gọi là Nữ Chung Hòa.

7. Thờ Kim Mẫu

Ở Trung Quốc, lễ vía của Kim Mẫu diễn ra vào ngày mùng 3 tháng 3 âm lịch, hay ngày 18 tháng 7 âm lịch. Trái lại, trong đạo Cao Đài, tín đồ dâng đại lễ kính mừng vía Kim Mẫu vào đêm Trung Thu (rằm tháng 8 âm lịch). Theo Ngũ Hành, mùa thu ứng với hành Kim. Báo Ân Từ (Tòa Thánh Cao Đài Tây Ninh) hiện là nơi thờ Đức Kim Mẫu.

Nếu đi sâu vào danh từ, chữ nghĩa thì cực kì phức tạp, nhất là đối với kinh sách phong phú của Đạo giáo. Tùy theo mỗi cách quan niệm về “Điều Trì Kim Mẫu” mà có một danh xưng. Càng nhiều quan niệm khác nhau thì càng thêm nhiều danh xưng khác nhau.

Từ Trung Quốc sang Việt Nam, từ Đạo giáo đến đạo Cao Đài, mỗi danh xưng “Điều Trì Kim Mẫu” đều mang một ý nghĩa nhiệm mầu, nhưng có lẽ tất cả đều phải kém hơn một chữ duy nhất, ngắn gọn mà đối với người Cao Đài Việt Nam thì vô cùng tình cảm, thân thương, đó là MẸ./.

CHÚ THÍCH:

1. Thông tin về Điều Trì Kim Mẫu theo Đạo giáo Trung Quốc, chúng tôi chủ yếu căn cứ theo: *Belief in the Golden Mother*, www.eng.taoism.org.hk/pg4-8-14.asp.htm; và *The Queen Mother of the West*, www.eng.taoism.org.hk/pg2-4-2-9.asp.
2. *Đại Thừa Chơn Giáo*, Nxb. Tôn giáo, Hà Nội, 2011: 213.
3. *Đại Thừa Chơn Giáo*, sách đã dẫn: 139-140.
4. Thánh thất Tân Định, ngày 15/9/1970.
5. Vạn Quốc Tự, ngày 03/02/1965.
6. Bát Hồn gồm: hồn kim thạch, hồn thảo mộc, hồn thú cầm, hồn người, hồn Thần, hồn Thánh, hồn Tiên và hồn Phật.
7. Chữ Lão 姥 viết với bộ nữ 女 không có nghĩa là già như chữ lão 老. Lão 姥 còn đọc là Mẫu 姆, cùng nghĩa với chữ Mẫu là một vị phu nhân (*dame*), không phải là mẹ 母.
8. Cơ quan Phổ thông Giáo lí, ngày 14 tháng 8 năm Đinh Ty.
9. www.eng.taoism.org.hk/pg2-4-2-9.asp.htm.

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

1. *Belief in the Golden Mother*, <http://www.eng.taoism.org.hk/pg4-8-14.asp.htm>
2. *Đại Thừa Chơn Giáo*, Nxb. Tôn giáo, Hà Nội, 2011.
3. *The Queen Mother of the West*, <http://www.eng.taoism.org.hk/pg2-4-2-9.asp>

Summary:

LEARNING ABOUT THE SIGNIFICANCE OF IMPERIAL TITLE “DIÊU TRÌ KIM MẪU” IN TAOISM AND CAODAISM

This article explains additionally significance of imperial title “Điều Trì Kim Mẫu” (the Immortal Peach Feast) in Chinese Taoism and Caodaism in Vietnam.

Key words: Điều Trì Kim Mẫu , Kim Mẫu , Taoism, Caodaism.